

Η Ιταλία μετά τον Ντράγκι

Description

Luigi Scazzieri*

Ο πρωθυπουργός της Ιταλίας, Μάριο Ντράγκι, παραιτήθηκε τελικά στις 21 Ιουλίου, αφού απέτυχε να εξασφαλίσει την υποστήριξη τριών από τους εταίρους του κυβερνητικού του συνασπισμού, σε μια ψήφο εμπιστοσύνης στις 20 Ιουλίου.

Ο Μάριο Ντράγκι είχε αρχικά υποβάλει την παραίτησή του στον πρόεδρο Σέρτζιο Ματαρέλα στις 14 Ιουλίου, αφού ένα από τα κόμματα που απαρτίζουν τον κυβερνητικό συνασπισμό, το Κίνημα Πέντε Αστέρων, αρνήθηκε να υποστηρίξει νόμο για μέτρα που θα βοηθούσαν τους Ιταλούς με χαμηλότερα εισοδήματα να αντιμετωπίσουν το υψηλότερο κόστος ζωής, υποστηρίζοντας ότι τα μέτρα δεν ήταν αρκούντως αποτελεσματικά. Αλλά ο νόμος εγκρίθηκε ούτως ή άλλως και ο πρόεδρος της Ιταλίας Σέρτζιο Ματαρέλα απέρριψε την αρχική παραίτηση του Ντράγκι. Ο Μάριο Ντράγκι θα παραμείνει στη θέση του μέχρι να σχηματιστεί νέα κυβέρνηση μετά από πρόωρες βουλευτικές εκλογές που θα διεξαχθούν στις 25 Σεπτεμβρίου.

Ο Μάριο Ντράγκι έδωσε στην Ιταλία σταθερότητα σε μια κρίσιμη στιγμή, ενίσχυσε τη διεθνή επιρροή της χώρας, και διαμόρφωσε ένα σχέδιο ύψους €190 δις για τη χρήση του ταμείου ανάκαμψης της ΕΕ μετά την πανδημία.

Η έξοδος του θα είναι σημαδιακή για την Ιταλία και την ΕΕ, σε μια περίοδο που οι οικονομικές προοπτικές είναι θολές, λόγω αύξησης του πληθωρισμού και των τιμών της ενέργειας, και τις επιπτώσεις στο κόστος ζωής. Ταυτόχρονα, ο Ντράγκι υπήρξε μια

σημαίνουσα και ιδιαίτερα σεβαστή φωνή στην ΕΕ. Πίεσε για φιλόδοξες και κοινές ευρωπαϊκές λύσεις για την ενεργειακή κρίση, και για μια ενιαία πολιτική που θα βοηθούσε τα κράτη-μέλη και τους πολίτες να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες του πολέμου στην Ουκρανία. Σε αντίθεση με την παραδοσιακά υποχωρητική στάση της Ιταλίας έναντι της Ρωσίας, ο Ντράγκι υπήρξε σθεναρός υποστηρικτής της Ουκρανίας, υποστηρίζοντας την επιβολή ανώτατου ορίου τιμών στους ρωσικούς υδρογονάνθρακες και σπρώχνοντας την Ιταλία πολύ πέρα από τη ζώνη άνεσης της κοινής γνώμης της χώρας του, όσον αφορά την υποστήριξη του προς το Κίεβο. Ενώ η στρατιωτική βοήθεια της Ιταλίας ήταν περιορισμένη, ο Ντράγκι ήταν ένας από τους κύριους υποστηρικτές της πρότασης να δοθεί στην Ουκρανία το καθεστώς της υποψήφιας χώρας για ένταξη στην ΕΕ.

Οι ερχόμενες εκλογές στις 25 Σεπτεμβρίου, θα είναι κρίσιμες γιατί θα καθορίσουν πώς θα είναι η Ιταλία μετά τον Ντράγκι. Πολλά από τα μεταρρυθμιστικά σχέδια που ξεκίνησε ο Ντράγκι, όπως αυτό της δημόσιας διοίκησης και του δικαστικού συστήματος, δεν μπορούν να εφαρμοστούν πλήρως χωρίς πολυετή σκληρή δουλειά. Εάν οι μεταρρυθμίσεις θεωρηθεί ότι καθυστερούν, οι επενδυτές ιταλικού χρέους, το οποίο ανέρχεται περίπου στο 150% του ΑΕΠ, θα το θεωρήσουν περισσότερο ριψοκίνδυνο. Το επιτόκιο των ιταλικών κρατικών ομολόγων αυξάνεται ήδη, θέτοντας τα οικονομικά της Ιταλίας υπό πίεση και ωθώντας την ΕΚΤ να κάνει δυσάρεστες επιλογές σχετικά με τον βαθμό στον οποίο θα μπορεί να συνεχίσει να αγοράζει ιταλικό χρέος. Η Ιταλία ενδέχεται επίσης να χάσει την πρόσβαση της σε ορισμένες από τις πληρωμές του ταμείου ανάκαμψης της ΕΕ, καθώς αυτές εξαρτώνται από την επίτευξη μεταρρυθμιστικών οροσήμων. Αυτό θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα το ίδιο το ταμείο ανάκαμψης να θεωρηθεί αποτυχημένο και να οδηγήσει στην απαξίωση της ιδέας του κοινού δανεισμού της ΕΕ για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα.

Οι δημοσκοπήσεις δεν μπορούν να μας πουν πολλά για μια εκλογική αναμέτρηση που απέχει ακόμη αρκετά. Αλλά οι σημερινοί αριθμοί δείχνουν ότι αν το Δημοκρατικό Κόμμα και το Κίνημα Πέντε Αστέρων δεν συνάψουν συμμαχία, ο δεξιός συνασπισμός θα κερδίσει εύκολα, επειδή στο μικτό εκλογικό σύστημα της Ιταλίας, θα κερδίσει τις περισσότερες από τις έδρες που κατανέμονται με βάση την αρχή του πρώτου-στο-νήμα, στην ψηφοφορία. Ακόμα και αν οι Δημοκρατικοί και το Κίνημα Πέντε Αστέρων συνάψουν συμμαχία, η Δεξιά πιθανότατα θα κερδίσει με μεγάλη διαφορά. Μόνο ένας πολύ ευρύς συνασπισμός που θα περιλάμβανε το Δημοκρατικό Κόμμα, το Κίνημα Πέντε Αστέρων αλλά και μικρότερα αριστερά, κεντροαριστερά και κεντρώα κόμματα, θα είχε πιθανότητες απέναντι στο δεξιό μπλοκ. Αλλά οι πρόσφατες διαφωνίες καθιστούν δύσκολο να φανταστεί κανείς μια συμμαχία μεταξύ του Κινήματος Πέντε Αστέρων και του Δημοκρατικού Κόμματος, και ακόμη πιο δύσκολο να φανταστεί κανείς έναν ευρύτερο

συνασπισμό που θα περιλαμβάνει και τα κεντρώα κόμματα.

Ένας κεντροαριστερός συνασπισμός με πυρήνα το Δημοκρατικό Κόμμα θα ήταν η καλύτερη εγγύηση για τη συνέχιση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων που ξεκίνησε ο Ντράγκι. Ταυτόχρονα, η Ιταλία θα συνέχιζε να πιέζει για κοινές ευρωπαϊκές λύσεις στις κοινές προκλήσεις που απορρέουν από τον πόλεμο στην Ουκρανία, ενώ παράλληλα θα ασκούσε επιρροή στη διαμόρφωση των διαλόγου για τη περεταίρω μεταρρύθμιση της ΕΕ και των δημοσιονομικών κανόνων της ευρωζώνης.

Ένας δεξιός συνασπισμός, πιθανότατα με πρωθυπουργό τη χαρισματική ηγέτιδα του κόμματος 'Αδελφοί της Ιταλίας' Τζόρτζια Μελόνι, θα ήταν ένα πολύ πιο ανατρεπτικό σενάριο για την Ιταλία και την ΕΕ. Ούτε οι 'Αδελφοί της Ιταλίας' ούτε η 'Λέγκα' ζητούν επί του παρόντος έξοδο από το ευρώ. Αλλά ένας δεξιός συνασπισμός θα ερχόταν στην εξουσία με την υπόσχεση φορολογικών περικοπών και αυξημένων κοινωνικών παροχών, που η Ιταλία δεν μπορεί να αντέξει οικονομικά αυτή τη στιγμή. Η δυνατότητα εφαρμογής τέτοιων υποσχέσεων θα ήταν περιορισμένη, αλλά ακόμη και μια περιορισμένη προσπάθεια θα μπορούσε να επιφέρει σημαντικό πλήγμα στην εκτιμώμενη δέσμευση της Ιταλίας για μεταρρυθμίσεις με αποτέλεσμα την αύξηση του επιτοκιακού περιθωρίου του δημοσίου χρέους της χώρας.

Ένας δεξιός συνασπισμός θα εξακολουθούσε να έχει κίνητρο να συνεχίσει τις μεταρρυθμίσεις για την εκπλήρωση των προϋποθέσεων που απαιτούνται για την εκταμίευση χρημάτων από το ταμείο ανάκαμψης της ΕΕ, αλλά ο ρυθμός των μεταρρυθμίσεων μπορεί να επιβραδυνθεί. Οι προσπάθειες για την αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ θα ήταν δυσκολότερες, καθώς οι Ευρωπαίοι εταίροι της Ιταλίας θα είχαν περιορισμένη εμπιστοσύνη σε μια κυβέρνηση που θα ήταν επικριτική προς τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και του ευρώ, και που θα ακολουθούσε μια χαλαρή δημοσιονομική πολιτική.

Μια δεξιά κυβέρνηση θα διατηρούσε την Ιταλία σταθερά προσδεμένη στο ΝΑΤΟ. Η Λέγκα δεν ήταν πάντα ενθουσιώδης με το ΝΑΤΟ, αλλά τόσο οι Αδελφοί της Ιταλίας όσο και η Φόρτσα Ιταλία είναι έντονα Ατλαντιστές. Η Μελόνι προσπαθεί εδώ και χρόνια να καλλιεργήσει δεσμούς με το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα των ΗΠΑ. Υπό μια δεξιά κυβέρνηση συνεπώς, η Ιταλία δεν θα υπονομεύσει τις κυρώσεις της ΕΕ κατά της Ρωσίας και θα συνεχίσει να στηρίζει την Ουκρανία. Αλλά η Ρώμη (μαζί με πολλές άλλες πρωτεύουσες της ΕΕ) είναι απίθανο να υποστηρίξει μια περαιτέρω αυστηροποίηση των κυρώσεων κατά της Ρωσίας που θα έβλαπτε την οικονομία της Ιταλίας. Η στρατιωτική βοήθεια της Ιταλίας προς την Ουκρανία είναι επίσης απίθανο να αυξηθεί, καθώς η Λέγκα είναι

επιφυλακτική όσον αφορά τις παραδόσεις όπλων.

Θα υπάρχουν ασφαλώς πολλά περιθώρια συγκρούσεων μεταξύ ενός δεξιού συνασπισμού και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Για παράδειγμα, οι Αδελφοί της Ιταλίας δηλώνουν ότι θέλουν να επαναβεβαιώσουν την υπεροχή του ιταλικού συντάγματος έναντι του ευρωπαϊκού δικαίου και έχουν καλέσει για μια προσέγγιση τύπου 'πρώτα οι Ιταλοί' όσον αφορά την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες και παροχές. Το μεταναστευτικό είναι ένας άλλος τομέας στον οποίο είναι πιθανό να υπάρξουν εντάσεις, επειδή μια δεξιά κυβέρνηση θα αισθανόταν ότι θα έπρεπε να προβάλλει ηχηρά αιτήματα αλληλεγγύης από την ΕΕ, για την αποδοχή των μεταναστών που φτάνουν στην Ιταλία, αλλά αυτό θα απορριπτόταν από άλλα κράτη-μέλη. Οι τρέχουσες προτάσεις για τη μεταρρύθμιση του συστήματος μετανάστευσης και ασύλου της ΕΕ θα ήταν απίθανο να προχωρήσουν.

Παρόλα αυτά, ο κίνδυνος συγκρούσεων μεταξύ ενός δεξιού συνασπισμού με την ΕΕ δεν πρέπει να υπερεκτιμάται. Μια δεξιά κυβέρνηση δεν θα ήθελε απαραίτητα να εφαρμόσει τις πιο αμφιλεγόμενες υποσχέσεις της και θα περιορίζονταν ταυτόχρονα από τις εσωτερικές της διαιρέσεις, καθώς μεγάλα τμήματα της Λέγκα και της Φόρτσα Ιταλία δεν θα ήθελαν να ακολουθήσουν μια πορεία ανοιχτής αντιπαράθεσης με την ΕΕ. Το συνταγματικό σύστημα της Ιταλίας, συμπεριλαμβανομένου και του προέδρου της, θα λειτουργούσε επίσης ως μοχλός ελέγχου των πολιτικών επιλογών της κυβέρνησης. Και ένας δεξιός συνασπισμός ενδέχεται να ευνοήσει μεγαλύτερη συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ σε ορισμένα ζητήματα. Για παράδειγμα, οι Αδελφοί της Ιταλίας και η Λέγκα δηλώνουν ότι υποστηρίζουν μεγαλύτερη ευρωπαϊκή συνεργασία σε τομείς όπως η ασφάλεια και η εξωτερική πολιτική.

Η αποχώρηση του Ντράγκι θα αποτελέσει σημαντικό πλήγμα για την Ιταλία και την ΕΕ ενόψει ενός δύσκολου χειμώνα. Όμως ο Ντράγκι αφήνει την Ιταλία σε ισχυρότερη θέση από ότι την βρήκε όταν ανέλαβε πρωθυπουργός τον Φεβρουάριο του 2021. Εναπόκειται στον διάδοχό του, όποιος κι αν είναι αυτός, να μην σπαταλήσει την κληρονομιά που αφήνει.

*Ο Luigi Scazzieri είναι ανώτερος ερευνητής στο Κέντρο Ευρωπαϊκής Μεταρρύθμισης (Centre for European Reform). Το κείμενο αναδημοσιεύεται εδώ στο Μπλοκ της Εταιρίας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών (Cyprus Economic Society) με την άδεια του συγγραφέα.